

Dotkněte se Bulharska!

Vážení čtenáři, pokračujeme s naší rubrikou Dotkněte se Bulharska, která souvisí s myšlenkou, že ať jsme kdekoli na světě, Bulharsko navždy zůstává v našem srdci, neboť je to nejkrásnější místo na Zemi. Zároveň je však tento sloupek určen také našim českým přátelům. Fakta ukazují, že pokud navštívili naši zemi alespoň jedenkrát, zamilovali si ji a vracejí se znovu a znovu. Pro většinu z nich je Bulharsko především černomořské pobřeží s jeho rozsáhlými písčnými plážemi a výtečnou kuchyní s vůní aromatické čubrice. My ovšem víme, že naše země není pouze moře. Ona uchvacuje i nás samotné svými „veselými

údolími“ a „obřími horami“, kulturními a historickými památkami, jakými se mohou pochlubit jen málokteré evropské země. Jakýmkoliv směrem se podíváte, odhalíte čarokrásná místa, která si zaslouží být viděna, a místní kuchyně navíc obohatí vaše prožitky novými chutěmi a vůněmi.

Jak jsme již psali, Bulharsko je rozděleno do 6 regionů: Severozápadní, Severní centrální, Severovýchodní, Jihovýchodní, Jižní centrální a Jihozápadní.

Každá z oblastí je svým způsobem specifická a unikátní.

Zahrabaný kostel sv. Demetra v Patalenici

Milí čtenáři, pokud rádi objevujete zajímavé a zároveň málo známé pamětihodnosti, následující příběh je přesně pro vás. V místě, kde se Rodopy oddávají Thrácké nížině a jejich vzájemná láska rodí skutečný kousek ráje, leží vesnice Patalenica. Ves se nachází v Jižním centrálním regionu 15 km od města Pazardžiku, které leží pod malebnými severními svahy Rodop. V jihu západní části Patalenici najdete zahrabaný kostel sv. Demetra, známý také jako kamenný kostel nebo jako sv. Kurtuleštica.

Žil byl jeden pasáček. Každé ráno ještě před východem slunce vodil své stádo na pastvu. Jednoho večera se však rozpoutala strašlivá bouře. Přívalový déšť zaplavil pole. Stromy se pod silným větrem celé rozhoupaly. Nebe černé jako dehet bylo rozsápáno blesky. Po svazích Rodop se rozléhalo hromobití. Brzy z rána bouře přestala a pasáček znovu vyvedl stádo. Na konci vsi byl vysoký kopec a na jeho vršku čněl starý strom. Stalo se, že toho samého rána pasáček šel kolem kopce, a když se podíval nahoru, co neviděl – velký strom byl tou strašnou bouří úplně vyvrácený. Pasáček vyšplhal na vršek kopce a tam spatřil v zemi velkou zející díru. Vystrašeně přistoupil až na samý okraj díry a zevnitř uviděl tváře, jak číhají a pozorují jej. Pasáček se vylekal, skutálel se z kopce a pelášil rovnou do vsi. Přišli i vesničané a také oni se jali do díry nakukovat. A v tom si jeden ze starších vzpomněl na prastarý příběh, který mu vyprávěl jeho dědeček, když byl ještě malý kluk – příběh o kostelu zahrabaném

Zahrabaný kostel sv. Demetra v Patalenici

do země, schovaném před zlými pohledy – na věky věků!

To nám, milí přátelé, říká jedna z legend, ale zakopaný kostel ve vsi Patalenica, skutečný ráj v kopcích Rodop, skutečně existuje, byl jsem tam, viděl jsem jej, slyšel jsem o něm různá vyprávění a vyfotil si jeho neuvěřitelně dobře zachované fresky.

Kdo má dnes zájem, může tento v minulosti zahrabaný a následně i zapomenutý kostel sv. Demetra navštívit. Chrám je restaurovaný, kostelní dvůr je výtečně udržovaný dobrými lidmi z Patalenici a v barevných záhonech rostou krásné květiny.

Zaparkoval jsem před vysokými zdmi, na nichž zářily červené růže. Stará brána byla odemčená a já vstoupil dovnitř. Z různých zdrojů jsem se o tomto starém chrámu dozvěděl protičůdné informace, a proto vám povyprávím to, co mi pověděla ona milá žena, jež mě přivítala u vchodu.

Kostel je velmi starý, jeden z nejstarších v Bulharsku, spolu s kostelem sv. Jiří v Kjustendilu,

kostelem v Zemenském klášteře a chrámem sv. Archanděla Michaela v Rile. Dnes je sv. Demetrovi téměř deset století, v roce 1956 byl prohlášen za národní architektonickou kulturní památku, a v roce 1971, poté co byly prozkoumány církevní artefakty a jeho unikátní a tolik ceněné fresky, byl kostel prohlášen také památkou kultury národního významu v oblasti umění.

V kostele byla nalezena mramorová deska s řeckým nápisem, díky čemuž víme, že kostel postavil „Grigorios Kurkua, protospatharius a vévoda z Filipopo-

le, ve 14. indikci, roku 6 599 od stvoření světa (=1090/1091 n. l.)“. Nápis je uložen v Národním archeologickém muzeu při Bulharské akademii věd v Sofii. Dokonce i nyní, když se postavíte zvenku před jižní stěnu kostela, můžete spatřit modravé pozůstatky staré byzantské omítky.

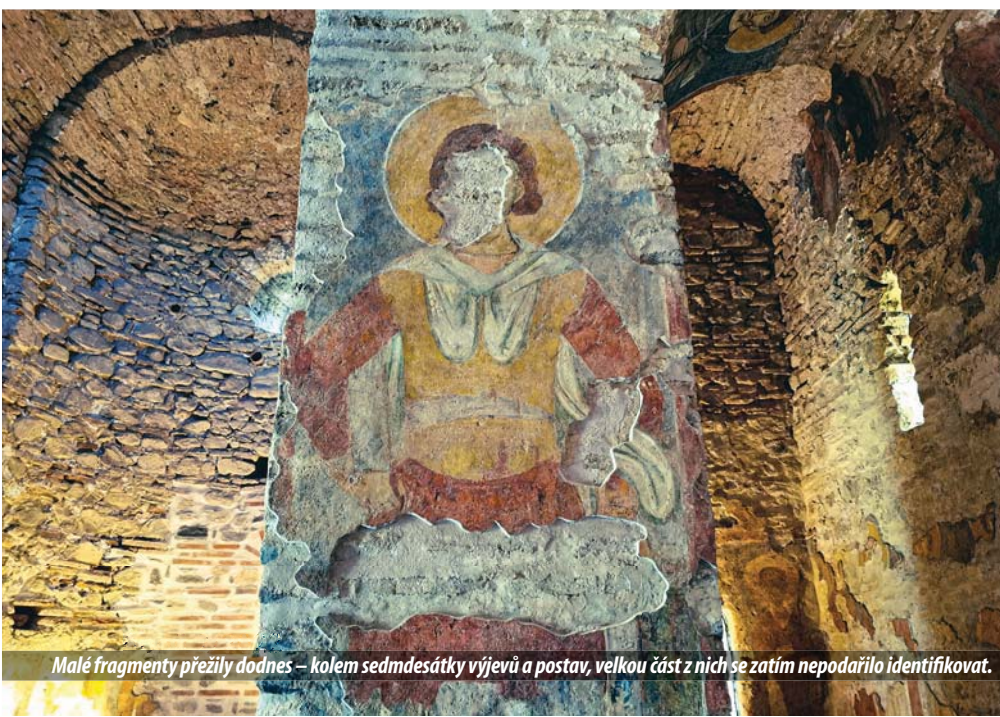
Jedna z verzí o původu jména kostela je spojena s jeho zahrabáním, tedy že se „zachránila“ (v bulh. lidové mluvě se „kurtulisala“), aby se zachovala, od čehož pochází dodnes známé pojmenování sv. Kurtuleštica. Stalo se to nedlouho před pádem Druhého bulharského carství (na konci 14. století) a před vpádem Osmanů do bulharských zemí; ti drancovali, plenili a ničili vše, co jim přišlo pod ruku. V roce 1372 už poněkolkáté řádili v bulharských zemích vojska sultána Murada. Dobyty byly postupně Severní Thrákie, Rodopy a historická oblast Zagorie. Bulharské obyvatelstvo v severozápadních Rodopech kladlo houževnatý odpor, avšak neúspěšně. Bulharské středověké pevnosti u Bracigova, Dorkova, Peštery, Radilova a Batkunu byly rozbořeny. Celé obyvatelstvo bylo nejspíš ujařmeno a prodáno do otroctví. Aby kostel nepotkal podobně zlý osud, lidé jej zahrabali hluboko pod zem. A poté na něj zapomněli. Zakopáný a zapomenutý, daleko od zlých pohledů kostel sv. Demetra odpočíval v klidu víc jak pět set let.

Časem se na místě kostela utvořil kopec. Vzpomínka na znovunalezení kostela se dochovala až do našich dnů, došlo k tomu kolem poloviny devatenáctého století. Jakýsi vesničan si uvázal oslíka k plané třešni, která na mohyle vyrostla. Náhodou spatřil kovový předmět trčící ze země. Když jej odhrabal, spatřil kovový kříž. Tehdy si lidé vzpomněli na pověst o zahrabaném kostele. Pod vedením čorbadžije Petra Gagova byl kostel vykopán a vysvobozen z nánosů mohyly. V roce 1870 byl kostel přestaven a zasvěcen sv. Demetru, patronu vojáků. Mezi léty 1993 a 2007 probíhaly s různými přestávkami stavebně-konzervační a památkářské práce. V plánu je postupné restaurování a konzervování fresek a jejich vystavení.

Samotný kostel byl postaven z nepravidelných řad říčních kamenů a tufu a z třech až pěti řad cihel, klenby a oblouky jsou výlučně cihlové. Stavba má na šířku 9 m a 57 cm, na délku 10 m a 92 cm a výška bez kupole je kolem 6,5 m. Chrám má křížovou klenbu se čtyřmi podpůrnými sloupy pod klenbou ve tvaru obráceného

Ze stěn se dívají výjimečně dobře zachované tváře svatých – fresky jsou skutečně unikáty

Malé fragmenty přežily dodnes – kolem sedmdesátky výjevů a postav, velkou část z nich se zatím nepodařilo identifikovat.

písmene L a pětibokou apsidou. Sloupy drží osmiboký buben kupole. Prostory mezi rameny kříže mají půlválcové klenutí a jsou níže než příčné rameno kříže. Na jižní fasádě jsou celkem tři vysoké a široké dvoustupňové niky, které odpovídají vnitřnímu členění prostoru. Na severní nise jsou uprostřed dvě dvoustupňové niky jedna vedle druhé. V nikách jsou okénka. Předpokládá se, že kostel zažil celkem tři přestavby. Původně měl mramorovou podlahu. Při druhé přestavbě byl na severní straně zhotoven otvor, opatřený dvěma bočnými pilastry. Podlaha byla z udusané hlíny. Při třetí stavební etapě v devatenáctém století byla k západní fasádě přistavěna předsíň, stará západní stěna tak byla odstraněna a stavba získala svou nynější podobu.

Dnes vcházím do této úchvatné starobylé stavby celý rozechvěný. Ze stěn se na mě dívají výjimečně dobře zachované tváře svatých – fresky jsou skutečné unikáty! Vnitřní zdi a klenby kostela byly zcela pokryty freskami. Malé fragmenty přežily dodnes – kolem sedmdesátky výjevů a postav, velkou část z nich se zatím nepodařilo identifikovat. V šedesátých letech devatenáctého století byly staré fresky odstraněny, aby bylo možno nanést novou omítku. V roce 1911 byl kostel vyzdoben olejomalbou. V roce 1961 byly odhaleny stopy první vrstvy fresek. Sejmutí omítky proběhlo v letech 1970–1975. Restaurátoři odhalili významné fragmenty originálních nástěnných maleb.

Na oltářové klenbě je umístěna scéna Nanebevstoupení Páně s apoštoly, v dolní části jsou vyobrazeni církevní otcové, v klenbě vlevo od apsidy je Lazarovo vzkříšení a vedle něj Proměnění páně. V prostoru mezi oltáři jsou obrazy jáhnů, mnichů a biskupů. Jižně od oltáře je výjev Tří mladíků a ohnivá pece (tzv. pece chaldejské). Na levém sloupu před oltářem je Bohorodice Ochránkyně, na jižním sloupu v západní části – sv. Demeter. Na sloupech můžeme spatřit ještě sv. Jiří na bílém koni, sv. Achilla z Larisy a sv. Nikolu.

Nemám slov! Jaká starobylost! Pojdte si sv. Demetera v Patalenici spolu se mnou prohlédnout a vrátit se o tisíc let zpátky v čase.

Co je v okolí ještě k vidění:

- Klášter sv. Petra a Pavla, v jehož dvoře roste pětisetletá vinná réva. Nachází se asi 1,5 km od někdejší vesnice Batkun,

Autentický recept z Jižního centrálního regionu Bulharska

Balkánský sýr na thrácký způsob

Způsob přípravy:

Petržel a cibuli nakrájejte nadrobno. Žampiony, rajčata a balkánský sýr nakrájejte na plátky. Na dno keramické zapékačské misky (gjuveče) nalijte olej a na to dejte část cibule. Poté naskládejte vrstvu balkánského sýra, vrstvu žampionů, vrstvu rajčat a zbylou cibuli. Na to dejte 100 g na plátky nakrájeného kaškavalu, posypte petrželí a dochuťte čubricou. Navrh naskládejte na plátky nakrájenou lukanku.

Takto připravenou zapékačskou misku dejte do trouby a pečte 15–20 minut na 180–200 stupňů. Po uplynutí této doby pečení nádobu odkryjte, posypte zbylým kaškavalem, na vrch rozklepněte vajíčka a pečte dalších 5–10 minut.

Při podávání můžete dozdobit petrželkou nebo pažitkou.

* Autentické suroviny (sirene, kaškaval, lukanka a čubrica) zakoupíte v obchodech s bulharskými nebo balkánskými potravinami.

Potřebné suroviny:

250 g bulharského sýra „sirene“
(balkánský sýr)
200 g sýra typu „kaškaval“
(gouda 45%)
200 g klobásy typu „lukanka“
(lovecký salám)
250 g žampionů
1 cibule
2 vejce
2 rajčata
čubrica
hladkolistá nebo kudrnatá petržel
olej

kteřá je dne součástí obce Patalenica, a 12 km jihozápadně od Pazardžiku. Jde o stále činný mužský klášter. V blízkosti je svatyně boha Asklépia pocházející z 1–4. století n. l. Z velké a důležité středověké pevnosti Batkunion zůstala pouze jedna jediná stěna. V sousední vsi Debraštica je možno vidět 19 zachovalých thráckých mohyl a pozůstatky kostelů a fortifikačních stěn.

- Jeskyně Snežanka se nachází 5 km od Peštery. Navzdory malým rozměrům je v ní možno pozorovat jedny z nejkrásnějších ledovcových útvarů v Bulharsku. Teplota je celoročně 9 °C. Jeskyně patří mezi Sto národních turistických objektů Bulharského turistického svazu, do jeskyně byla zavedena elektřina a je plně vybavená.

Přeji vám pěkný výlet! ◆